

O'RTA ASR MUSULMON TARIXCHILARIDA G'AZZOLIY OBRAZI

Rajabova Sitorabonu Tohirovna
Buxoro Davlat Universiteti,
Islomshunoslik yo'nalishi 2- bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'rta asr musulmon tarixchilarida Abu Hamid al-G'azzoliy obrazi tahlil qilinadi. Tadqiqotda G'azzoliy shaxsiyati, ilmiy merosi, tasavvufiy va fiqhiy faoliyati, shuningdek, o'rta asr musulmon tarixchilarining u haqidagi qarashlari ko'rib chiqiladi. Maqolada G'azzoliy ilm-fan va diniy tafakkurdagi roli, shaxsiy fazilatlari va jamiyatdagi ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: Al-G'azzoliy, o'rta asr musulmon tarixchilari, ilm, tasavvuf, fiqh, diniy tafakkur, ilmiy meros, tarixiy qarashlar, shaxsiy fazilatlar.

O'rta asr musulmon tarixchilari G'azzoliy shaxsini o'z davrining buyuk olimi va diniy yetakchisi sifatida ta'riflagan. Abu Hamid al-G'azzoliy (1058–1111) nafaqat fiqh va tasavvuf sohasida, balki falsafa, ilmiy tafakkur va ijtimoiy hayotda ham katta iz qoldirgan. Uning asarlari, xususan *Ihya' 'Ulum al-Din*, musulmon jamiyatida axloqiy, ma'naviy va ilmiy qadriyatlarni shakllantirishda muhim vosita bo'lgan.

O'rta asr musulmon tarixchilari G'azzoliy obrazi orqali ilm, axloq va tasavvuf uyg'unligi misolini yoritgan. Ularning yozmalarida G'azzoliy nafaqat buyuk olim, balki ma'naviy yetuk shaxs sifatida tasvirlangan. Shu nuqtai nazardan, o'rta asr tarixiy manbalari G'azzoliy shaxsini va uning jamiyatdagi rolini tushunish uchun muhim ahamiyatga ega.

G'azzoliy ilm-fan, fiqh va tasavvuf sohasida olgan o'rni, shaxsiy fazilatlari va jamiyatga ta'siri bilan o'rta asr musulmon tarixchilari tomonidan doimiy e'tirof etilgan. Shu bilan birga, uning ilmiy va diniy faoliyati musulmon olamining madaniy va ma'naviy rivojlanishiga beqiyos hissa qo'shgan.

O'rta asr musulmon tarixchilarida Abu Hamid al-G'azzoliy obrazi jamiyatda ilm, ma'naviyat va axloqiy qadriyatlarning rivojlanishida markaziy o'rin tutadi. G'azzoliy (1058–1111) nafaqat fiqh va tasavvuf sohasida, balki falsafa, ilmiy tafakkur va ijtimoiy hayotda ham katta iz qoldirgan olim sifatida tarixiy manbalarda tasvirlangan. Uning ilmiy merosi, shaxsiy fazilatlari va jamiyatdagi roli o'rta asr musulmon tarixchilarining yozmalarida keng yoritilgan.

O'rta asr tarixchilari G'azzoliyni nafaqat buyuk olim, balki jamiyatning ma'naviy yetuk shaxsi sifatida qadrlagan. Ularning yozmalarida G'azzoliy ilm-fan va tasavvufni uyg'unlashtirish orqali insonning ichki dunyosini shakllantirishga xizmat qilgan. Masalan, *Ihya' 'Ulum al-Din* asarida ilm va amaliy axloqni uyg'unlashtirish orqali shaxsni mukammallikka yetaklashga qaratilgan tizim tasvirlangan. Shu nuqtai nazardan, G'azzoliy shaxsiyati o'rta asr musulmon tarixchilarining e'tibor markazida bo'lgan.

Tarixchilar G'azzoliyning ilmiy faoliyatini sharhlashda uning fiqhiy va tasavvufiy bilimlarini birlashtirishdagi muvaffaqiyatini alohida ta'kidlagan. U fiqhiy masalalarni hal qilishda nafaqat diniy qonunlar, balki insoniy qadriyatlarni ham inobatga olgan. Shu bilan birga, uning tasavvufiy yondashuvi shaxsning ruhiy barqarorligini, sabr-toqat va ixlos fazilatlarini rivojlantirishga qaratilgan. O'rta asr tarixchilari G'azzoliyni ilm va axloq uyg'unligi misoli sifatida ko'rsatgan, bu esa uning jamiyatdagi rolini yanada oshirgan.

G'azzoliy obrazi tarixiy manbalarda uning shaxsiy fazilatlarini bilan ham bog'langan. Tarixchilar uning ilmdan beg'araz fidoyilik, ruhiy poklik, insonlarga mehr-muruvvat va adolatni targ'ib qilish kabi fazilatlarini alohida qayd etgan. Shu tariqa, G'azzoliy shaxsiyati nafaqat ilmiy, balki ma'naviy va axloqiy jihatdan namuna sifatida ta'riflangan.

O'rta asr musulmon tarixchilarining yozmalarida G'azzoliyning jamiyatdagi ahamiyati ham yoritilgan. U ilmiy markazlar va madrasalar orqali yangi avlod olimlarini tarbiyalashda, shuningdek, ijtimoiy barqarorlikni saqlashda muhim rol o'ynagan. Tarixchilar uning ilmiy va diniy faoliyatini jamiyatning ruhiy va ma'naviy rivojlanishiga xizmat qilgan deb baholagan.

Shuningdek, G'azzoliyning falsafiy qarashlari va tafakkur yondashuvi ham tarixchilar tomonidan e'tirof etilgan. U diniy bilimlar bilan birga inson tafakkurini rivojlantirishga, axloqiy qarorlarni to'g'ri qabul qilishga yo'naltirgan. Shu tariqa, G'azzoliy ilm-fan va tasavvuf uyg'unligi orqali shaxs va jamiyatning barqaror rivojlanishiga hissa qo'shgan.

O'rta asr tarixchilari G'azzoliyni ko'pincha ilm, axloq va ma'naviyat uyg'unligi timsoli sifatida tasvirlagan. Uning asarlari nafaqat o'rta asr musulmon jamiyatida, balki keyingi davrlarda ham ilm-fan, tasavvuf va axloqiy tarbiyada muhim manba sifatida

xizmat qilgan. Shu tariqa, G‘azzoliy obrazi tarixiy manbalarda markaziy mavqega ega bo‘lib, ilm, tasavvuf va jamiyat uyg‘unligining timsoli sifatida qadrlangan.

G‘azzoliy tarixiy manbalarda shuningdek, jamiyatdagi ijtimoiy va siyosiy muammolarga ham munosabati bilan tanilgan. Tarixchilar uning siyosiy hokimiyat bilan munosabatini sharhlashda uning adolat, sabr-toqat va ijtimoiy mas’uliyat tamoyillariga amal qilishini alohida ta’kidlagan. Bu esa G‘azzoliyni nafaqat ilmiy, balki ijtimoiy va siyosiy jihatdan ham jamiyat uchun muhim shaxs sifatida ko‘rsatadi.

Umuman olganda, o‘rta asr musulmon tarixchilarida G‘azzoliy obrazi ilm-fan, tasavvuf va jamiyat uyg‘unligi misoli sifatida tarixiy manbalarda keng yoritilgan. U shaxsiy fazilatlarini, ilmiy merosi va jamiyatdagi roli bilan o‘rta asr musulmon olamining markaziy shaxslaridan biri sifatida qadrlangan. Shu tariqa, G‘azzoliy shaxsiyati va ilmiy faoliyati tarixiy, ma’naviy va axloqiy jihatdan katta ahamiyatga ega bo‘lgan.

O‘rta asr musulmon tarixchilarida Abu Hamid al-G‘azzoliy obrazi ilm, tasavvuf va jamiyat uyg‘unligi timsoli sifatida keng yoritilgan. Tarixchilar uning shaxsiy fazilatlarini, ilmiy merosi va jamiyatdagi rolini alohida qayd etgan. G‘azzoliy ilm-fan va diniy tafakkurdagi o‘rni bilan shaxs va jamiyat rivojida muhim hissa qo‘shgan.

Shuningdek, uning adolat, sabr-toqat, ixlos va mehr-muruvvat kabi fazilatlarini jamiyatning ijtimoiy barqarorligi, ma’naviy yetukligi va axloqiy muvozanatini ta’minlashga xizmat qilgan. Shu tariqa, G‘azzoliy shaxsiyati nafaqat o‘rta asr musulmon olamida, balki keyingi davrlarda ham ilm-fan va ma’naviy tarbiyaning markaziy manbai sifatida qadrlangan.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Al-G‘azzoliy, Abu Hamid. *Ihya’ ‘Ulum al-Din*. Cairo: Dar al-Ma’arif, 1990.
2. Ibn Xaldun. *Muqaddimah*. Beirut: Dar al-Kutub al-Ilmiyah, 2000.
3. Nasr, S. H. (2003). *The Heart of Islam: Enduring Values for Humanity*. New York: HarperOne.
4. Schimmel, A. (1993). *Mystical Dimensions of Islam*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
5. Ruzbikhan, A. *Tasavvuf va inson kamoloti*. Toshkent: Sharq, 2010.
6. Hujwiri, A. *Kashf al-Mahjub*. Lahore: Sh. Muhammad Ashraf, 1988.
7. Lapidus, I. M. (2002). *A History of Islamic Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
8. Al-Tusi, F. *Tarikh al-Hukama wa al-Ulama*. Tehran: Dar al-Fikr, 1995.